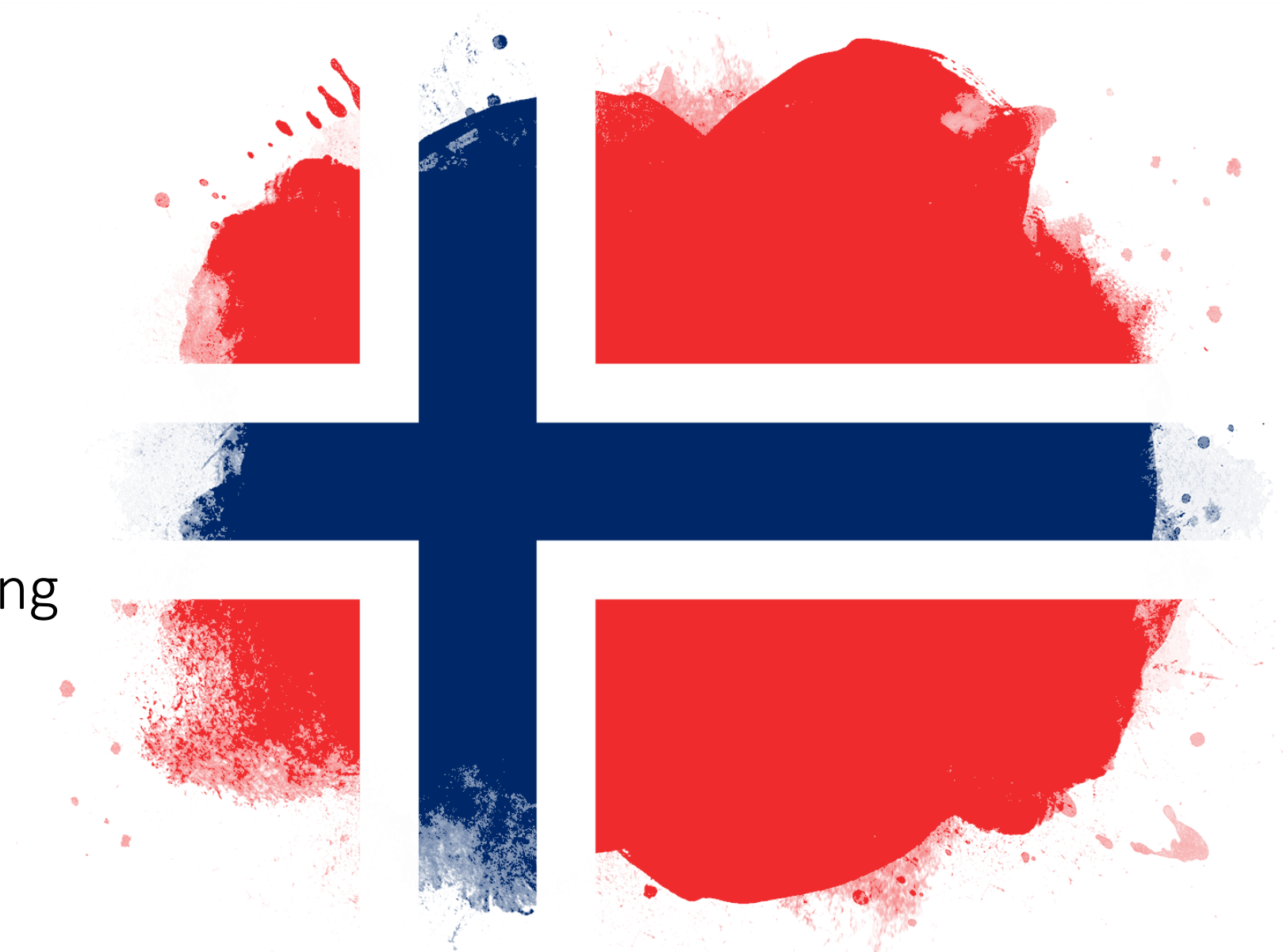


GRADIMO oppstartsmøte

November 2020

Eli Anne Eiesland

Den norske
språksituasjonen og
situasjonen for
grammatikkundervisning



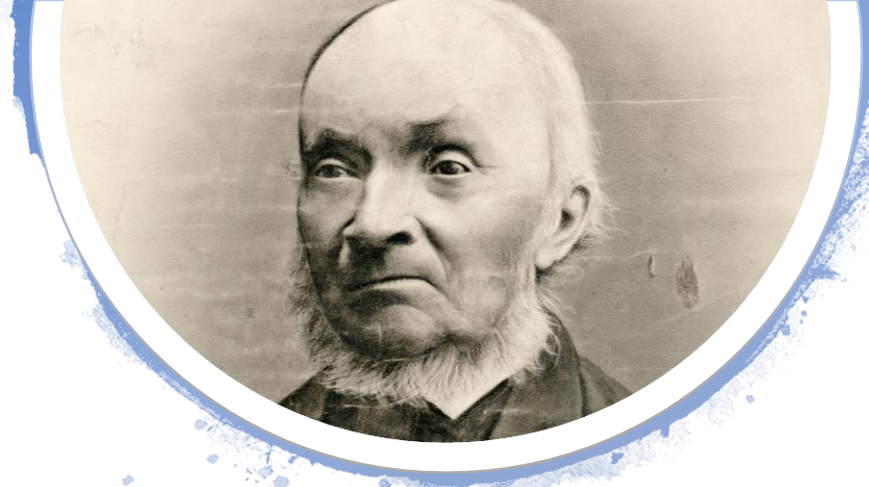
Norsk skole

- Skolestart: det året en fyller 6
- Grunnskole er obligatorisk
- Grunnskole og VGS regulert av Opplæringslova & læreplan
- Læreplanene blir som regel bytta ut hvert ca 15. år

1.-7. trinn	Barneskole	Grunnskole
8.-10. trinn	ungdomsskole	
Vg1, vg2, vg3		Videregående skole (studieforberedende eller yrkesfaglig)

Skriftspråk

- To skriftspråk – bokmål og nynorsk
 - Hovedmål og sidemål – for de fleste er nynorsk sidemål
 - Leksikalske, morfologiske og syntaktiske forskjeller
 - Alle elever skal lære å lese og skrive sitt sidemål



Dialektvariasjon

- Aksept for dialektvariasjon gjenspeiles i opplæringslova
 - «I den munnlege opplæringa avgjer elevane og undervisningspersonalet sjølve kva for talemål dei vil bruke. Undervisningspersonalet og skoleleiinga skal likevel i størst mogleg grad ta omsyn til talemålet til elevane i ordval og uttrykksmåtar» (Opplæringslova § 2-5)
- Læreplanen legger opp til at elevene skal «utforske og samtale om språklig variasjon og mangfold i nærmiljøet/Norge/Norden»

Språk mangfold

- Samisk
 - Elever med norsk som morsmål skal ha grunnleggende kunnskap om blant annet utbredelsen til de samiske språka, samt uttalen av «noen samiske bokstaver»
- Nabo språk
 - Elever skal lese og lytte til dansk og svensk
- Nye språk i Norge
 - «Språklig mangfold» tematiseres i læreplanen
 - Sammenlignende perspektiv



Grammatikk i læreplanene

- Mange kompetansemål krever **implisitt** kunnskap om grammatikk (utvalg):
 - «utforske eget talespråk og samtale om forskjeller og likheter mellom talespråk og skriftspråk» (2. trinn)
 - «utforske forskjeller og likheter mellom skriving på hovedmål og sidemål» (4. trinn)
 - «sammenligne ord og uttrykk i norsk og andre språk» (4. trinn)
 - «sammenligne talespråk i nærmiljøet med andre talespråkvarianter i Norge og med nabospråk» (7. trinn)
 - «lytte til og lese tekster på svensk og dansk og gjøre rede for innhold og språklige trekk» (10. trinn)
 - «sammenligne særtrekk ved norsk med andre språk» (1. vgs)

Grammatikk i læreplanene

- Noen kompetansemål krever **eksplisitt** grammatikkunnskap:
 - bruke **fagspråk om setningsoppbygning og bøyning av verb, substantiv og adjektiv** i samtaler om språk og om egne og andres tekster (4. trinn)
 - bruke **fagspråk og kunnskap om ordklasser og setningsoppbygning** i samtale om egne og andres tekster (7. trinn)
 - bruke **fagspråk og kunnskap om grammatikk**, tekststruktur og sjanger i samtale om og bearbeiding av tekster (10. trinn)
 - bruke **fagspråk til å beskrive setningsoppbygningen og sammenhengen mellom setninger** i arbeid med tekster (1. vgs)

Situasjonen i skolen:



- De fleste situasjonene der grammatikk blei eksplisitt tematisert, handla om nynorsk som sidemål eller skriving (Blikstad-Balas og Roe 2020)
- Lærere (og lærebøker) definerer ofte «grammatikk» som «rettskriving» (Eiesland og Laake, under arbeid, Fiva & Krogtoft 2008: 103)
- Lærerstudenter har et normativt syn på grammatikk (Nygård og Brøseth 2019)
- I lærerutdanning: lærerstudenter har ikke de forkunnskapene de trenger (Holmen 2014)

Referanser

- Blikstad-Balas, Marte og Roe, Astrid (2020). Hva foregår i norsktimene? Utfordringer og muligheter i norskfaget på ungdomstrinnet. Universitetsforlaget
- Eiesland, Eli Anne og Laake, Signe (under arbeid): Lærere og grammatikkundervisning.
- Fiva, Toril and Marit Krogtuft (2008), Norsk - analyse av læreverker. I Læreplan, læreverker og tilrettelegging for læring. Analyse av læreplan og et utvalg læreverker i naturfag, norsk og samfunnsfag., (ed.) W. Rønning. Bodø: Nordlandsforskning
- Holmen (2014). "Kvalitet i grammatikkundervisningen i lærerutdanningen". I Amdam, Jørgen, Øyvind Helgesen og Knut-Willy Sæther (red.): "Det mangfoldige kvalitetsomgrepet. Fjordantologien 2013"
- Nygård, Mari og Heidi Brøseth (2019): "Ferske lærerstudenters oppfatninger om grammatikk"
Foredrag på NNMF7 Trondheim